

Mag. Mojca Vah Jevšnik, Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU, mvah@zrc-sazu.si

Medkulturna vzgoja in izobraževanje v vrtcu in v prvem triletju osnovne šole

Strokovni članek

UDK 37.035

POVZETEK

Medkulturni dialog pomeni vzpostavitev odprte in spoštljive izmenjave pogledov med posamezniki in skupinami z različnimi migracijskimi oz. kulturnimi ozadji, ki temelji na medsebojnem razumevanju in spoštovanju. Uspešna vzpostavitev medkulturnega dialoga je temelj za razvoj in obstoj inkluzivnih družb, ki stremijo k integraciji in družbeni koheziji ter zavračajo marginalizacijo ranljivih družbenih skupin, hkrati pa prispeva k boju proti predsodkom in stereotipom v javnem življenju in v političnem diskurzu. Namen članka je, predstaviti pomembnost vključitve medkulturne vzgoje in izobraževanja v vrtec in v prvo triletno osnovno šolo kot integrirano vsebino pri različnih dejavnostih in predmetih, hkrati pa ponuditi konkretne smerice za implementacijo v praksi.

Ključne besede: medkulturna vzgoja in izobraževanje, kulturna raznolikost, vrtec, osnovna šola

Intercultural education in kindergarten and the first three years of primary school

ABSTRACT

An intercultural dialogue is an open and respectful exchange of views between individuals and groups with different ethnic backgrounds on the basis of mutual understanding and respect. Successful implementation of an intercultural dialogue is the basis for the development of inclusive societies, which strive towards integration and social cohesion. Such societies refuse the marginalization of vulnerable

social groups. At the same time, it contributes to the fight against prejudice and stereotyping in public life and political discourse. The article addresses the importance of introducing intercultural education to children in kindergarten and the early years of elementary school. This is done by integrating the content of various activities and subjects and offering guidelines for its implementation.

Keywords: intercultural education, cultural diversity, kindergarten, elementary school

Uvod

Kulturna raznolikost predstavlja hkrati obogatitev in izziv za sodobne evropske družbe, katerih družbena solidarnost je vse od ustanovitve države blaginje po drugi svetovni vojni v veliki meri pogojena z narodno pripadnostjo. Priseljevanje ljudi z različnimi etničnimi, kulturnimi, verskimi in jezikovnimi ozadji in dediščinami ter njihova integracija v večinsko družbo zato zahtevata razširitev koncepta družbene solidarnosti, katere temelj mora postati posameznik kot človek in ne zgolj kot predstavnik specifičnih kulturnih praks. V okviru paradigem nacionalne države je doseg tega cilja nedvomno izziv, ki zahteva kompleksna prilagajanja družbene dinamike v smeri večje odprtosti, solidarnosti, razumevanja in sprejemanja različnosti ter spoštljivega odnosa do stališč in prepričanj priseljencev. Enako velja za priseljence, katerih uspešna integracija je pogojena s pripravljenostjo vzpostavitve medkulturnega dialoga z večinskim prebivalstvom. Medkulturni dialog pomeni vzpostavitev odprte in spoštljive izmenjave pogledov med posamezniki in skupinami z različnimi migracijskimi oz. kulturnimi ozadji, ki temelji na medsebojnem razumevanju in spoštovanju. Gre za svobodo in možnost izražanja pa tudi za pripravljenost poslušanja mnenj in stališč drugih. Uspešna vzpostavitev medkulturnega dialoga je izjemnega pomena za politično, socialno, kulturno in ekonomsko integracijo priseljencev, hkrati pa spodbuja enakopravnost, človeško dostojanstvo, sodelovanje, spoštovanje in upoštevanje človekovih pravic vseh posameznikov (Council of Europe, 2008).

Uspešna vzpostavitev medkulturnega dialoga je neposredno vezana na proces socializacije, tako primarne kot sekundarne, in na kasnejše procese kontinuirane resocializacije odraslih,¹ pri čemer igra v kontekstu sekundarne socializacije institucionalizirani sistem vzgoje in izobraževanja ključno vlogo. Namen članka je, predstaviti pomembnost vključitve medkulturne vzgoje in izobraževanja v vrtec in v prvo triletno osnovne šole kot integrirano vsebino pri različnih dejavnostih in pred-

¹ »Socializacija/inkulturacija je proces posameznikovega učlovečenja, ki hkrati zagotavlja družbeno/kulturno reprodukcijo« (Lukšič Hacin, 1999, str. 97). V tem procesu si posameznik ustvari predstave o družbi, način govora in komuniciranja, čustvovanja in vrednotenja. Proces primarne socializacije se odvijajo v družinskem krogu v prvih letih otrokovega življenja, nadgrajujejo pa jo procesi sekundarne socializacije, ki že socializiranega posameznika uvedejo v nova področja družbe, v kateri živi: gre za spoznavanje institucionaliziranega sveta. O resocializaciji pa govorimo zato, ker se mora posameznik tekom življenja nenehno dopolnilno socializirati oz. usklajevati z različnimi novimi situacijami (prav tam).

metih. Teoretski vpogled bo dopolnjen s konkretnimi smernicami, ki bodo večino-
ma povzete po odličnih predlogih Nacionalnega sveta za učni načrt in ocenjevanje
Republike Irske (NCCA). Predvsem se bom v članku osredotočila na spoznavanje
kultur in različnosti skozi igro, glasbo, likovno ustvarjanje in otroško literaturo, kajti
izjemno vlogo pri medkulturni vzgoji igra skriti kurikulum družbenega in vizualnega
sveta, v katerem otrok živi (NCCA, 2005).

Pomen integracije vsebine kot dimenzije multikulturnega izobraževanja

V času vstopa v vrtec se otrokova identiteta aktivno oblikuje v odnosu do t. i.
pomembnega drugega, s katerim se otrok identificira preko različnih načinov ču-
stvovanja. To so največkrat starši ali vzgojne avtoritete za otroka, ki mu »definirajo
osnovne socialne pomenе njegovih dejanj, uče ga razumeti in ocenjevati lastno
vedenje itn.« (Ule, 2000, str. 475.) Gre za proces primarne socializacije, ko je otrok
povsem odprt za zunanje vplive in ko je prisotna t. i. imitativna težnja ali težnja po
nezavednem posnemanju, ki postopno prerašča v zavestno posnemanje vzora (Lu-
kšič Hacin, 1995)². V tem obdobju je zato vzgoja v domačem okolju in v vrtcu kot
vzgojni instituciji ključnega pomena za nadaljnji razvoj otrokove osebnosti in social-
ne identitete.³ Pomembno je, upoštevati dejstvo, da sta tako izrečeno kot neizre-
čeno (oz. tako vidno kot nevidno) pomembna za razvoj otrokovega razumevanja
delovanja družbe in razvoj njegovih socialnih kompetenc. V kontekstu spoznava-
nja novih kultur, različnosti in razvijanja medkulturnih kompetenc je družbeno in
vizualno okolje zelo pomembno.

Poglejmo primer staršev, ki svojega štiriletnega otroka sicer nikoli niso spodbujali
k rasizmu ali nestrpnosti, ravno nasprotno, nikoli se doma niso pogovarjali o ljudeh
drugih ras. Zato so bili še toliko bolj presenečeni, ko so od otrokove vzgojiteljice
izvedeli, da je v vrtec vpisana nova deklica, ki pa je njihov sin ne mara zaradi bar-
ve kože. Ko so starši doma otroka vprašali, zakaj ne mara nove deklice, je otrok
odgovoril, da zato ker je umazana in se ne umiva. Vsa pojasnila o tem, da ima
deklica pač temnejšo kožo od njegove in da ne gre za umazanijo, niso obrodila
sadox. Zato so začeli razmišljati o knjigah, ki jih otroku berejo doma, in o knjigah,
ki jih otrokom berejo v vrtcu. Ugotovili so, da doma v vseh knjigah nastopajo samo

² Primarna socializacija se konča, ko se koncept občega drugega zasidra v posameznikovi zavesti in posameznik
postane učinkovit član družbe, ki ima v subjektivni lasti sebe in svet (Berger in Luckmann, v Lukšič Hacin, 1999).

³ Socialna identiteta je »celota ponotranjenih učinkov pomembnih drugih, posplošenega drugega (socialnih
vlog posameznika v različnih situacijah) in univerzalnega drugega (zavest posameznika o svoji pripadnosti človeštvu,
osnovnim načelom humanosti, določeni civilizaciji in kulturi)« (Ule, 2000, str. 490). Gre torej za produkt medosebnih
primerjav s pomembnimi drugimi. Osebna identiteta, katere stopnje v razvoju vključujejo egocentrizem, razvoj individu-
alnosti ter vzpostavljane biografije in kontinuitete, in socialna identiteta tvorita sebstvo (angl. self), ki ga lahko opredeli-
mo kot »bolj ali manj povezana celota predstav in občutkov posameznika o sebi, o svojih tipičnih socialnih naravnostih
in strategijah (prav tam).

ljudje s svetlo kožo, torej samo belci, in da otrok zato belce razume kot »normalne«, ljudi s temnejšo kožo pa kot »ne normalne«. Nakupili so slikanice, v katerih so nastopali otroci različnih ras in sčasoma sinu uspeli razložiti, da so različne barve kože povsem normalne (NCCA, 2005). Za otroke, ki živijo v kulturno relativno homogenih okoljih in razvijajo svoje predstave o tem, kaj je normalno in kaj ne, na podlagi primerjave s seboj in z okolico, je seznanjanje z drugačnostjo še toliko bolj pomembno. Sama sem imela podobno izkušnjo pred nekaj leti, ko se mi je v Londonu ponudila priložnost, udeležiti se šolske predstave, ki so jo pripravili šestletni otroci različnih narodnosti in ras. Sedemletna deklica, ki se je predstave udeležila z menoj in ki ni še nikoli videla otrok z drugačno barvo kože, kot jo ima sama, je nejeverno strmela vanje in nenadoma postala zelo redkobesedna. Pomembno se je torej pogovarjati o različnih kulturah in rasah, pri čemer je najboljši pristop integriranje spoznavanja drugačnosti v vsakdanje dejavnosti že na predšolski ravni, predvsem v igro, branje, petje in umetniško ustvarjanje. Vpeljava medkulturne vzgoje in izobraževanja bo med drugim spodbujala otrokovo zanimanje o kulturnih razlikah, kritično mišljenje o lastnih kulturnih praksah in senzibilnost ter odpravljala razizem (NCCA, 2005).

Kasneje, ko otroci v šolah začnejo spoznavati glavne koncepte in teorije različnih disciplin, tako v družboslovnih znanostih kot v naravoslovju in matematiki, je prav tako priporočljivo, da učitelji primere iz različnih kultur integrirajo v vsebino.⁴ Izobraževanje, ki upošteva kulturno raznolikost, med drugim priznava legitimnost kultur in etničnih skupin, uči spoštovati različne kulturne tradicije in v učne načrte vključuje multikulturne informacije, vire in materiale (Nieto, v Vrečer, 2009). Integracija medkulturnih vsebin v učne vsebine otroku nudi bolj koherentno in obogateno izkušnjo pridobivanja znanja, predvsem pa je pomembna za prepoznavanje nepravilnosti, rasizma, predsodkov in diskriminacije ter razvijanje strategij za spopadanje s temi družbenimi pojavi tekom šolanja in kasneje v življenju. V praksi to pomeni, da naj bi se v teme, ki jih predvideva učni načrt za posamezne predmete na različnih stopnjah, integrirale tematike, kot so: identiteta in pripadanje, podobnosti in razlike, človekove pravice in dolžnosti, diskriminacija in enakost, konflikt in preprečevanje konflikta (NCCA, 2005). Naslednji primeri, ki jih je ponudil Nacionalni svet za kurikulum in ocenjevanje Republike Irske,⁵ bodo ponudili smernice za vključitev teh vsebin v že obstoječe kurikule v Sloveniji.

⁴ Banks (v Vrečer, 2009) ugotavlja, da se proces konstruiranja znanja nanaša na to, »kako učitelji učencem pomagajo razumeti in preučevati implicitne kulturne predpostavke, referenčne okvire in perspektive, ki v disciplini vplivajo na konstruiranje znanja. Tako lahko na primer študentje preučujejo, kako je bil proces konstruiranja znanja v naravoslovju zaznamovan z rasizmom, ki so ga vnašale genetske teorije inteligentnosti, darvinizem in evgenika« (str. 18).

⁵ National Council for Curriculum and Assessment.

Smernice za vključitev medkulturne vzgoje v predšolski in šolski kurikulum

V slovenskem nacionalnem kurikulumu za osnovne šole je v manjšem obsegu sicer predvideno spoznavanje migracij in medkulturnih odnosov v različnih kontekstih in pri različnih predmetih v drugem in predvsem tretjem triletju. Vendar o integriranem pristopu v slovenskih šolah nedvomno še ne moremo govoriti. Korak naprej v tej smeri bi bila dopolnitev nacionalnega kurikula za vrtce in osnovne šole s smernicami in priporočili za vzgojitelje in učitelje, ki bi bile podane na izobraževalnih seminarjih in delavnicah, predvsem pa predstavljene že tekom visokošolskega izobraževanja. V neobjavljenem vmesnem poročilu za mednarodni projekt *Migrants and Refugees – A Challenge for Learning in European Schools* avtorici ugotavljata, da slovenski učitelji nimajo potrebnega znanja in izkušenj na področju medkulturne vzgoje in izobraževanja. To je posledica pomanjkanja izobraževanja na področju razvijanja kompetenc za uspešno obvladovanje multikulturne dinamike v razredih (Toplak in Vah Jevšnik, 2010). Predvsem pa je analiza pokazala, da je v vrtcu in v prvem triletju osnovnošolskega izobraževanja omenjena tematika prepuščena iniciativam posameznih vzgojiteljev oz. učiteljev.⁶ Poglejmo zato primer smernic in priporočil za vpeljavo integriranega pristopa za starostno skupino otrok od štiri do osem let.⁷

Urejenost igralnic in razredov

Sporočilnost fizičnega okolja v vrtcu in šoli je pomembna za razvoj pozitivne samopodobe otrok z različnimi kulturnimi ozadji. Igralnice in učilnice morajo biti opremljene tako, da prikazujejo različnost kot normalen del človeškega obstoja in življenja v državi. Pri tem je pomembno, da so različne kulture predstavljene na način, ki ne bo reproduciral stereotipnih predstav (na primer: otroci različnih ras naj bodo predstavljeni kot člani družbe, v kateri živijo, tj. v šolskih uniformah oz. oblačilih za vsak dan in ne v narodnih nošah). Vsi otroci, ne glede na raso, etnično

⁶ Učitelji v slovenskih osnovnih šolah, ki so sodelovali v raziskavi, so izpostavili pomanjkanje znanja in izobraževanja na temo vzpostavljanja medkulturnega dialoga in razvijanja medkulturnih kompetenc. Največji izzivi, s katerimi se v kulturno oz. etnično heterogenih razredih soočajo, so: kako pristopiti k poučevanju otrok, ki ne razumejo in ne govorijo slovenskega jezika, kako spodbujati toleranco med otroki iz različnih kultur, kako se spopasti z lastnimi predsodki in predsodki otrok, kako uspešno integrirati otroke iz drugih kultur v razredno dinamiko ipd. Izpostavili so potrebo po dodatnem izobraževanju v obliki delavnic in okroglih miz, predvsem pa potrebo po gradivu o medkulturnih kompetencah in komunikaciji, migracijah, multikulturalizmu in človekovih pravicah. Prav tako potrebujejo konkretne smernice za delo z otroki iz drugih kultur in vzpostavitev dobrega odnosa s starši, pri čemer izpostavljajo nepogrešljivost šolske svetovalne službe (Toplak in Vah Jevšnik, 2010).

⁷ Na Irskem je osnovna šola obvezna za otroke od šestih let naprej, vendar starši lahko (in to možnost večinoma tudi izkoristijo) otroke v šolo vpišejo že pri štirih letih, v t. i. infant classes oz. oddelke za predšolske otroke. Smernice in priporočila za vpeljavo multikulturne vzgoje v osnovno šolo tako vključujejo starostno skupino, ki je pri nas vključena v vrtce.

pripadnost, spol ali specifične sposobnosti, se morajo v razredu počutiti prijetno in imeti občutek, da so obravnavani. To lahko dosežemo s plakati, risbicami in fotografijami, ki prikazujejo vzornike iz različnih kultur, z otroškimi risbicami, ki prikazujejo različne kulture, iz katerih otroci prihajajo, in z napisi v jezikih, ki jih otroci govorijo (na primer dobro jutro, dobrodošli ipd.). Prav tako je pomemben izbor igrač, ki so otrokom na voljo. Poglejmo nekaj primerov: lutke naj bodo tako moškega kot ženskega spola in naj predstavljajo različne rase, v igralnem kotičku za pripravljane hrane naj bodo poleg žlic in vilic tudi kitajske palčke, sestavljanke naj prikazujejo otroke iz različnih kulturnih ozadij v družbi, v kateri obiskujejo vrtec ali šolo, na voljo naj bodo glasbila, značilna za različne kulture, ipd. Knjige, ki so na voljo otrokom v igralnicah in učilnicah, predvsem pa tiste, ki jih vzgojitelji in učitelji prebirajo otrokom, imajo izjemno moč vpliva. Zato je pomembno, da je na voljo otroška literatura z različnih koncev sveta, z veliko slikovnega materiala.

Integracija medkulturnih vsebin v obstoječe kurikule

Priporočljivo je torej, da so različne kulturne dinamike predstavljene v kontekstu petih konceptov oz. tematik, ki se med seboj prekrivajo in prepletajo: 1) identiteta in pripadanje, 2) podobnost in raznolikost, 3) človekove pravice in dolžnosti, 4) diskriminacija in enakost, 5) konflikt in razreševanje konfliktov. Gre za tematike, ki so pomembne za vse otroke, ne glede na njihovo etnično oz. kulturno ozadje (NCCA, 2005). Integracija teh vsebin je že v vrtcu mogoča skozi igro in kreativne dejavnosti otrok, kot so vizualno, glasbeno ustvarjanje, ples, razne predstave (npr. gledališke, lutkovne), športne dejavnosti, in skozi ustrezno izbiro otroške literature. Poglejmo primer vključitve teh tematik v ustvarjalne dejavnosti otrok v vrtcu.

Pri spoznavanju glasbe utrjujemo otrokovo identiteto in občutek pripadanja s poslušanjem in prepevanjem priljubljenih slovenskih otroških pesmi, hkrati pa je potrebno, spodbuditi otroke z drugačnim kulturnim ozadjem, da predstavijo pesmi in inštrumente iz svojega kulturnega okolja, ki se jih lahko naučijo in prepevajo skupaj.⁸ Skozi predstavitev glasbe iz različnih kultur, v različnih jezikih in skozi predstavitev različnih glasbenih stilov (npr. klasika, pop, reggae, himne) bodo otroci spoznavali podobnosti in razlike med različnimi pesmimi in zvoki ter jih med seboj primerjali. Podobno lahko otroci pri likovnem ustvarjanju utrjujejo svojo identiteto in samopodobo skozi risanje oz. slikanje samega sebe, svoje družine in doma, izdelek pa predstavijo drugim otrokom. Tako prepoznavajo podobnosti in razlike med svojim izdelkom in izdelki sovrstnikov. Vzgojitelji in učitelji lahko pokažejo izdelke otrok iz različnih kultur, ki jih npr. najdejo na internetu, in skupaj z otroki

⁸ Na podlagi mednarodnega projekta je lani nastalo učno gradivo za vzgojitelje z naslovom Glasbeno popotovanje, avtorice Lorene Mihelač. »Glasbeno popotovanje temelji na multikulturni glasbeni vzgoji in izobraževanju, kjer je osnovni namen seznaniti otroke o različnih kulturah skozi glasbo. Priporoča se izvajanje tega programa na predšolski stopnji, ker navsezgodaj seznanja otroke z drugimi kulturami in civilizacijami ter na ta način spodbudno deluje pri odpravljanju stereotipov o pripadnikih tuje kulture« (Mihelač, 2009).

poiščejo podobnosti in razlike med njihovimi domovi ali oblačili. Prav tako lahko izdelujejo izdelke, ki so značilni za druge kulture: brazilske karnevalske maske, indijske verižice za okoli gležnja, japonske mizuhikije, korejske papirnate lanterne, ameriške odeje iz krpic (krpanke), afriške košare, živalske skulpture Inuitov, kitajske vaze itd., izdelovanje pa pospremi pripoved o kulturi, iz katere ti izdelki izhajajo. Pri tem je ključnega pomena ustrezna seznanjenost vzgojno-izobraževalnega kadra z značilnostmi posameznih kultur in načini podajanja informacij o drugačnih kulturah. Človekove pravice in dolžnosti, diskriminacija in enakost ter konflikt so lahko predstavljeni skozi ilustracije iz pravlji in risank, kot so npr. Pepelka in Motovilčica, Drugačen, Tom in Jerry itd. Pri tem gre tudi za razvijanje empatije do diskriminiranih oz. zapostavljenih posameznikov. Izjemnega pomena je otroška literatura z veliko zanimivimi ilustracijami, ki otrokom približa vrstnike z različnih koncev sveta in o kateri se vzgojitelji z otroki pogovarjajo ter odgovarjajo na njihova vprašanja.

V prvem triletju osnovne šole predmetnik vsebuje slovenski jezik, matematiko, spoznavanje okolja ter športno, likovno in glasbeno vzgojo. Vpeljava medkulturnih vsebin bi bila mogoča pri predmetu spoznavanje okolja, skozi cilje, zapisane v tematskih sklopih Jaz in ti, vi in mi, vendar pa je pomembno, izdelati ustrezna priporočila za integracijo medkulturnih vsebin pri vseh omenjenih predmetih. Kompleksnost naloge je precejšnja in zahteva sodelovanje vzgojno-izobraževalnega kadra, osebja na Ministrstvu za šolstvo in šport ter strokovnjakov na področju migracij in medkulturnih odnosov. Za uspešno integracijo medkulturnih vsebin v kurikulum je potrebno predvsem razvijati medkulturne kompetence vzgojiteljev in učiteljev.⁹ Zgolj poznavanje različnih kulturnih praks, s katerimi se učitelji seznanijo samoiniciativno ali na organiziranih izobraževanjih, ni dovolj za uspešnost integracije tovrstnih vsebin. Potrebna je organizacija sklopov predavanj in delavnic, kjer se bodo učitelji ustrezno seznanili s celovitostjo problematike in kjer jim bodo ponujene konkretne smernice in orodja za njihovo implementacijo v praksi. Pomembno je, da imajo na voljo dovolj kakovostnega gradiva (npr. priročnike z zbranimi vizualnimi umetninami otrok iz različnih kultur, pesmarice, ustrezno otroško literaturo itd.), predvsem pa je nujna seznanitev s tematiko vzpostavljanja medkulturnega dialoga v vrtcih in šolah tekom visokošolskega izobraževanja.

⁹ Pri kompetenci gre po mnenju Evropskega sveta in Evropskega parlamenta za kombinacijo znanja, spretnosti in odnosov, ki ustrezajo okoliščinam, pri čemer omenjeni odnosi vključujejo čustva, vrednote in motivacije. Medkulturne kompetence so: 1) znanje; 2) tolerantnost do nejasnih, nepredvidljivih situacij; 3) fleksibilnost; 4) zavedanje lastne kulturne identitete; 5) odprtost za nove izkušnje; 6) upoštevanje mnenj; 7) sposobnost, prilagajati se vrednotam drugih; 8) etično obnašanje; 9) potrpežljivost; 10) zavzetost; 11) interpersonalne veščine; 12) povnanjanje in samoizražanje; 13) empatija; 14) občutek za humor (Van Eyken, Szekely, Farcasiu, Raeymaeckers in Wagenhofer, v Vrečer, 2009). Nekoliko drugače medkulturne kompetence opredeli Bender Szymanski (v Blazinšek in Kronegger, 2008), ki meni, da seznam medkulturnih kompetenc med drugim vključuje poznavanje migracij kot družbenega fenomena v lastni državi in širše, zmožnost ocenjevanja posledic preseljevanja, premagovanje lastnih predsodkov o drugačnih, prepoznavanje potreb otrok priseljencev in nudenje pomoči pri premostitvi njihovih težav (npr. težave, ki nastanejo pri nepoznavanju jezika), spodbujanje medkulturne komunikacije in razumevanje do kulturno drugačnih vzorcev obnašanja.

Zaključek

Vzgojitelji in učitelji na vseh stopnjah izobraževanja igrajo ključno vlogo pri spodbujanju medkulturnega dialoga med otroki. Njihova vloga v procesu socializacije vsakega posameznika je pomembna predvsem zato, ker niso zgolj prenašalci znanja, temveč tudi vzorniki, ki sooblikujejo temelje za odgovorno in pravično delovanje posameznikov v družbi. Spoznavanje različnosti in drugačnosti že v vrtcu in v prvem triletju osnovne šole skozi integriran pristop spodbuja vrednote, kot so svoboda, človekove pravice in demokracija. Otroci se naučijo poslušati in spoštovati drugačne in drugače misleče, vzpostavljati dialog in razreševati morebitne konflikte na miren način. Uspešna vzpostavitev medkulturnega dialoga je temelj za razvoj in obstoj inkluzivnih družb, ki stremijo k integraciji in družbeni koheziji ter zavračajo marginalizacijo ranljivih družbenih skupin, hkrati pa prispeva k boju proti predsodkom in stereotipom v javnem življenju in v političnem diskurzu (Council of Europe, 2008).

Za doseg tega cilja mora biti razvijanje medkulturnih kompetenc otrok vpeljana v številne dejavnosti in aktivnosti in ne zgolj omejeno na individualne predmete in/ali specifične dejavnosti, ki jih vrtec ali šola organizirata sporadično. V članku je bilo na primeru smernic irskega nacionalnega sveta za kurikulum in ocenjevanje na kratko predstavljeno, kako vpeljati medkulturne vsebine v dejavnosti v vrtcu in v prvem triletju osnovne šole in kako fizično urediti igralnice in učilnice, da bodo podpirale vrednote multikulturalizma. Predstavitev je shematična in predstavlja zgolj uvod v kompleksno tematiko, ki jo je potrebno najprej podrobno teoretsko razdelati z multidisciplinarnim pristopom, nato pa izdelati konkretne smernice in priporočila za implementacijo v vrtcu ali šoli ter poskrbeti za izobraževanje kadra že na ravni visokošolskega izobraževanja.

Pomembno je poudariti, da še tako uspešna vzpostavitev medkulturnega dialoga ni magično sredstvo za razreševanje konfliktov v družbi, kajti potrebno je, upoštevati tudi druge dejavnike – predvsem razredna nesoglasja, ki so posledica kapitalnih razmerij. Nedvomno pa lahko otroke skozi medkulturni dialog usmerjamo v aktivne državljane, ki bodo stremeli k pravičnosti, enakosti in inkluzivnosti v okviru pravne države, v kateri prebivajo.

LITERATURA

Blazinšek, A. in Kronegger, S. (2008). *Govoriš medkulturno? T-kit za medkulturni dialog*. Ljubljana: CNVOS.

Lukšič Hacin, M. (1995). *Ko tujina postane dom: resocializacija in narodna identiteta pri slovenskih izseljencih*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Mihelač, L. (2009). *Glasbeno popotovanje*. Pridobljeno 15. 5. 2010, s <http://www.s-ses.ce.edus.si/ucilnica/mod/resource/view.php?inpopup=true&id=831>.

Toplak, K. in Vah Jevšnik, M. (2010). *Končno poročilo za projekt MIRACLE*. Neobjavljeno delo.

Ule, M. (2000). *Temelji socialne psihologije*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Vrečer, N. (ur.). (2009). *Medkulturne kompetence v izobraževanju odraslih*. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije. Pridobljeno 15. 5. 2010, s http://arhiv.acs.si/publikacije/Medkulturne_kompetence_v_izobrazevanju_odraslih.pdf.

White Paper on Intercultural Dialogue. Living Together as Equals in Dignity. (2008). Council of Europe, Strasbourg. Pridobljeno 12. 1. 2010, s <http://www.coe.int/dialogue>.

NCCA. Intercultural Education in the Primary School. Enabling children to respect and celebrate diversity, to promote equality and to challenge unfair discrimination. (2005). Pridobljeno s <http://www.ncca.ie/uploadedfiles/publications/intercultural.pdf>.
